

општеполитичку и општенародну организацију. Тада, дакле, формално није проглашен монопол КПЈ и њена једнопартијска диктатура, али је у целини став водећих политичких снага земље (оличених у КПЈ) према постојању вишестраначког система био негативан. За то није постојала основа у првом Уставу од 1946. који је формално прокламовао слободу удруживања, али друштвена и политичка атмосфера у земљи није била наклоњена тим другим странкама које су се тада формално регистровале или су наставиле са деловањем, онакве какве су биле из времена предратне краљевске Југославије. У ствари, иза привидне толеранције КПЈ се крила њена права намера да ликвидира страначки плурализам и наметне своју диктатуру. То се видело пре свега из неслућеног јачања и ширења КПЈ, њене партијске мреже, али и сталног, фактичког ометања, онемогућавања рада постојећих политичких странака – њиховог шиканирања, прогањања, хапшења и осуђивања њихових лидера, отежавања објављивања њихових партијских листова, њиховог спаљивања и сл. Овај фактички однос нетрпељивости према другим политичким странкама је добио и своју формалну потврду у виду званичног политичког става партије а то је био онај тврди, ортодоксни, болшевички став о доминантном положају и улози КПЈ и неоправданости постојања и деловања других политичких странака. Тако је у пракси дошло до убрзаног гашења и замирања активности других странака мада тада нису донети или доношени никакви правни акти о забрани или престанку постојања тих странака. И каснији социјалистички уставу су формално гарантовали слободу удруживања грађана ради остваривања њихових политичких интереса, али је то било обично политичко лицемерје јер су све те друге странке биле буквално протеране са политичке сцене социјалистичке Југославије. Негативан став државног и партијског руководства према вишестраначком систему није се променио ни после Шестог конгреса партије, када су најављиване крупне промене у њеном деловању у смислу тога да ће бити све мање фактор власти, а све више фактор усмеравања друштва. Но и после таквих звучних најава и обећања да СКЈ више неће имати руководећу улогу, ништа се није битно променило јер је и у новим условима партија задржала и водећу улогу авангарде друштва“ у усмеравању и развијању социјалистичке свести.“ Овакве промењене формулације су биле пука игра речи и обична бесмислица јер је партија (СКЈ) и даље била снажно оружје радничке класе и њене диктатуре. Сумирајући политичку и партијску стварност друге Југославије, може да се закључи да је у целом том периоду до краја 80-тих година XX века суверено владала једна странка – СКЈ и био осигуран њен доминантан положај и водећа улога у усмеравању друштвених и политичких токова